

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Ontvangen: 12-8-2022

2022/043++

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Universiteit Leiden
T.a.v. College van Bestuur
Postbus 9500
2300 RA LEIDEN

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
33754825

Bijlagen

1

*Als u belang hebt bij dit besluit,
dan kunt u hiertegen binnen 6
weken, gerekend vanaf de
verzenddatum, bezwaar maken.
Stuur uw bezwaarschrift naar
DUO, Postbus 30205, 2500 GE
Den Haag. U kunt uw bezwaar
ook digitaal indienen op
www.bezwaarschriftenocw.nl.*

Datum 12 augustus 2022

Betreft Besluit macrodoelmatigheid wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding
Grootstedelijk Onderwijs (ULGO)

Geacht bestuur,

Met de brief van 1 juni 2022, door de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (hierna: CDHO) ontvangen op 7 juni 2022, hebt u mij het voornemen voorgelegd om de wo-bacheloropleiding Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs (ULGO) als bekostigde opleiding te verzorgen in Den Haag.

Advies CDHO

De CDHO heeft mij bij brief van 8 augustus 2022, kenmerk 2022/043, positief geadviseerd over uw aanvraag. Dit advies, dat integraal deel uitmaakt van dit besluit, treft u hierbij aan.

Besluit

Gelet op het bovengenoemd advies van de CDHO, het bepaalde in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (hierna: WHW) en in de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs (hierna: Regeling), heb ik besloten in te stemmen met uw voornemen om de wo-bacheloropleiding UGLO als bekostigde opleiding te verzorgen in Den Haag.

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor mijn besluitvorming is gelegen in artikel 6.2 van de WHW. Voorts is de Regeling leidraad geweest voor mijn afwegingen.

Motivering

Overeenkomstig het advies van de CDHO concludeer ik dat uw aanvraag voldoet aan de criteria a en b van artikel 4, eerste lid, van de Regeling. Voor de nadere motivering verwijs ik u naar het advies van de CDHO.

Croho-procedure

Ingevolge artikel 6.2, negende lid, van de WHW vervalt dit besluit indien de opleiding niet binnen tien maanden na dagtekening van dit besluit is geregistreerd in het Croho. Registratie binnen die termijn is niet eerder mogelijk dan nadat de NVAO een positief besluit heeft genomen in het kader van de toets nieuwe opleiding.

In verband met de geldigheidsduur van dit besluit, adviseer ik u zo spoedig mogelijk bij de NVAO een aanvraag voor de toets nieuwe opleiding in te dienen. Voor de registratie van uw opleiding kunt u gebruik maken van a-Croho. Mocht u vragen hebben over de registratie, dan kunt u contact opnemen met ssg@duo.nl.

Onze referentie
33754825

Een afschrift van deze brief is verzonden aan de CDHO, de NVAO, DUO-Groningen, de Inspectie van het Onderwijs en de VSNU.

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
MT-lid Hoger Onderwijs en Studiefinanciering,

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. de Minister
Dhr. dr. R.H. Dijkgraaf
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Postadres
Postbus 85498
2508 CD Den Haag
Bezoekadres
Parkstraat 83
2514 JG Den Haag
T: 070 8505300
W: www.cdho.nl
E: info@cdho.nl

Begeleidend schrijven bij advies

<i>Onderwerp</i>	<i>Ons Kenmerk</i>	<i>Datum</i>
Nieuwe opleiding Universiteit Leiden Voltijd wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs (ULGO) Den Haag	2022/043	08/08/2022

Geachte heer Dijkgraaf,

Hierbij ontvangt u het advies van de CDHO over de aanvraag voor de nieuwe wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs (ULGO) van de Universiteit Leiden te Den Haag.

Met vriendelijke groet,

drs. P.M.M. Rullmann
Voorzitter CDHO

Bijlage:
advies CDHO

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. de Minister
Dhr. dr. R.H. Dijkgraaf
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Postadres
Postbus 85498
2508 CD Den Haag
Bezoekadres
Parkstraat 83
2514 JG Den Haag
T: 070 8505300
W: www.cdho.nl
E: info@cdho.nl

Advies nieuwe opleiding

<i>Onderwerp</i>	<i>Ons Kenmerk</i>	<i>Datum</i>
Nieuwe opleiding Universiteit Leiden Voltijd wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs (ULGO) Den Haag	2022/043	08/08/2022

Geachte heer Dijkgraaf,

Op 07/06/2022 heeft de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs het voornemen ontvangen van de Universiteit Leiden om de wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs (ULGO) als bekostigde opleiding te verzorgen te Den Haag (brief van 01/06/2022 met kenmerk SAZ 2022/20795/20798). De aanvraag was voorzien van alle voor de beoordeling benodigde gegevens en is door de commissie in behandeling genomen. Op 07/07/2022 heeft de commissie omwille van de zorgvuldige besluitvorming de beslistermijn verlengd tot 22/08/2022.

Advies Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

Gelet op het hiernavolgende adviseert de commissie u om positief te besluiten op het verzoek van de Universiteit Leiden om de wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs als bekostigde opleiding te Den Haag te verzorgen.

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor dit advies is gelegen in art. 6.2 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Voorts heeft de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs van 20 juni 2018, verder te noemen de Regeling, voor de commissie als leidraad gediend. Het beoordelingskader treft u in de bijlage bij dit advies aan.

Omschrijving van de aanvraag

De aanvrager wil de opleiding Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs in Den Haag vestigen. Het gaat om een Nederlandstalige wo bachelor die de aanvrager in het Croho onderdeel Onderwijs wil laten opnemen. De voorgenomen opleiding omvat 240 studiepunten en de aanvrager wil deze in voltijdvorm aanbieden.

De opleiding leidt studenten op tot docenten met een bevoegdheid voor zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs. Binnen het voortgezet onderwijs wordt een tweedegraads bevoegdheid afgegeven voor één van de volgende vakken: Nederlands, Engels, Geschiedenis, Wiskunde, Biologie, Natuurkunde of Scheikunde. De opleiding besteedt daarnaast aandacht aan pedagogische en didactische vaardigheden en aan actief burgerschap. De aanvrager stelt verder dat de opleiding specifieke aandacht geeft aan grootstedelijke problematiek en dat afgestudeerden als 'change agents' een rol kunnen spelen bij de verdere ontwikkeling van het onderwijs. Ook kunnen zij in deze rol bijdragen aan de ontwikkeling van kansengelijkheid en de aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs. De opleiding bestaat uit vier leerlijnen: Pedagogiek en onderwijs, Vakdidactiek, Praktijk en Onderzoek.

De opleiding is toegankelijk voor studenten met een vwo-diploma. Afgestudeerden van de opleiding kunnen werken als docent in het primair onderwijs en als tweedegraads docent in het voortgezet onderwijs voor de vakken Nederlands, Engels, Geschiedenis, Wiskunde, Biologie, Natuurkunde of Scheikunde. De vakspecifieke bevoegdheid voor het voortgezet onderwijs is afhankelijk van de door de student gekozen specialisatie.

Motivering

De aanvraag voldoet naar mening van de commissie aan criterium a en aan criterium b in art. 4 lid 1 van de Regeling.

Beoordeling criterium a

De aanvrager stelt dat de wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs aansluit op een arbeidsmarktbehoefte in combinatie met een maatschappelijke behoefte.

Beoordeling arbeidsmarktbehoefte

Ter onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte beroept de aanvrager zich op de prognoses voor opleidingstypen zoals deze zijn opgenomen in het AIS van het ROA, het rapport 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2026' van het ROA (2021), het arbeidsmarktonderzoek 'Een eigentijdse wo-lerarenopleiding in Den Haag' Deskresearch: instroom- en arbeidsmarktanalyse' dat door Diversion is uitgevoerd in opdracht van de aanvrager (2021) en de prognoses voor de arbeidsmarkt voor het primair en voortgezet onderwijs zoals deze vermeld zijn op de website van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (www.ocwincijfers.nl).

De aanvrager beschouwt drie opleidingstypen die zijn opgenomen in het AIS van het ROA als relevant voor de voorgenomen opleiding, zijnde het overkoepelende opleidingstype bachelor onderwijs, het opleidingstype bachelor lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken en het opleidingstype lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie. De commissie is van mening dat het overkoepelende opleidingstype bachelor onderwijs geen representatief beeld geeft van de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de voorgenomen opleiding omdat hierin de opleidingen in het niet verwante onderliggende opleidingstype bachelor onderwijskunde worden meegewogen. De opleidingen in dit opleidingstype leiden hun studenten op voor een substantieel andere banenmarkt dan de voorgenomen opleiding. Verder weegt de commissie de perspectieven van de meest specifieke opleidingstypes uit het ROA om een zo nauwkeurig mogelijk beeld te geven van de arbeidsmarktbehoefte aan verschillende types afgestudeerden.

De commissie constateert dat het ROA in juli 2022 de prognoses tot 2026 heeft geactualiseerd. De aanvrager heeft in het dossier een beroep gedaan op de prognoses van vóór juli 2022. De commissie hanteert de meest actuele arbeidsmarktprognoses.

De commissie stelt dat, hoewel een wo bacheloropleiding een kwalificatie is om de arbeidsmarkt te betreden, de praktijk over het algemeen is dat afgestudeerde wo bachelors doorstuderen om een mastergraad te behalen. Daarom moet op grond van de Regeling duidelijk worden gemaakt naar welke masteropleiding de afgestudeerde wo bachelors kunnen doorstromen en of er een arbeidsmarktbehoefte is aan deze wo masterafgestudeerden. De aanvrager heeft in het dossier aangegeven dat afgestudeerden van de voorgenomen opleiding een vervolgmaster kunnen volgen

op het gebied van pedagogische wetenschappen. Hierbij noemt de aanvrager als voorbeeld de wo masteropleiding Education and Child Studies. De aanvrager geeft verder aan dat het ook mogelijk is voor afgestudeerden om een eerstegraads lesbevoegdheid te halen.

De commissie acht het opleidingstype master lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken het meest relevant omdat de vervolgopleidingen tot eerstegraadsdocent in dit cluster zijn opgenomen. ROA typeert de vooruitzichten in 2026 voor afgestudeerden van dit opleidingstype als goed en verwacht grote knelpunten in de toekomstige personeelsvoorziening (zie Tabel 1).

Tabel 1. Arbeidsmarktprognoses opleidingstype master onderwijskunde en pedagogische wetenschappen

Opleidingstype	Arbeidsmarktprognose variabele	Indicator	Aantal	Totaal % 6 jr.	Gem. jaarlijks %	Typering
> > Master - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	verwachte uitbreidingsvraag tot 2026		1500	7	1.2	gemiddeld
> > Master - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	verwachte vervangingsvraag tot 2026		5800	28	4.2	erg hoog
> > Master - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	verwachte baanopeningen tot 2026		7300	35	5.2	erg hoog
> > Master - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	verwachte instroom van schoolverlaters tot 2026		4000	20	3	gemiddeld
> > Master - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	ITKP toekomstige knelpunten personeelsvoorziening in 2026	0.88				groot
> > Master - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	ITA toekomstige arbeidsmarktsituatie in 2026	0.89				goed

Bron: ROA AIS

De commissie acht daarnaast het opleidingstype master onderwijskunde en pedagogische wetenschappen relevant omdat hierin de door de aanvrager benoemde pedagogische vervolgopleidingen (zoals de wo master Education and Child Studies) zijn opgenomen. ROA typeert de vooruitzichten in 2026 voor afgestudeerden van dit opleidingstype als goed en verwacht grote knelpunten in de toekomstige personeelsvoorziening (zie Tabel 2).

Tabel 2. Arbeidsmarktprognoses opleidingstype master onderwijskunde en pedagogische wetenschappen

Opleidingstype	Arbeidsmarktprognose variabele	Indicator	Aantal	Totaal % 6 jr.	Gem. jaarlijks %	Typering
> > Master - onderwijskunde en pedagogische wetenschappen	verwachte uitbreidingsvraag tot 2026		5400	9	1.4	hoog
> > Master - onderwijskunde en pedagogische wetenschappen	verwachte vervangingsvraag tot 2026		11500	18	2.8	gemiddeld
> > Master - onderwijskunde en pedagogische wetenschappen	verwachte baanopeningen tot 2026		16900	27	4.1	gemiddeld
> > Master - onderwijskunde en pedagogische wetenschappen	verwachte instroom van schoolverlaters tot 2026		9800	16	2.4	gemiddeld
> > Master - onderwijskunde en pedagogische wetenschappen	ITKP toekomstige knelpunten personeelsvoorziening in 2026	0.91				groot
> > Master - onderwijskunde en pedagogische wetenschappen	ITA toekomstige arbeidsmarktsituatie in 2026	0.9				goed

Bron: ROA AIS

Normaliter neemt de commissie aan dat de meerderheid van de studenten van wo bacheloropleidingen een vervolgopleiding zal volgen. In dit geval constateert de commissie echter dat de voorgenomen opleiding studenten opleidt tot een specifiek beroepsprofiel, namelijk dat van een docent primair onderwijs of tweedegraads docent voortgezet onderwijs. De commissie acht het aannemelijk dat een substantieel deel van de afgestudeerden van de voorgenomen opleiding na het afstuderen direct de arbeidsmarkt zal betreden. Om deze reden is de commissie van mening dat de prognoses voor de opleidingstypen waar sterk verwante bacheloropleidingen in zijn opgenomen net zo relevant moeten worden geacht als de prognoses voor masteropleidingstypen.

De commissie acht met de aanvrager het opleidingstype bachelor lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie relevant omdat de sterk verwante Opleiding tot Leraar Basisonderwijs hierin is opgenomen. ROA typeert de vooruitzichten in 2026 voor afgestudeerden van dit opleidingstype als goed en verwacht grote knelpunten in de toekomstige personeelsvoorziening (zie Tabel 3).

Tabel 3. Arbeidsmarktprognoses opleidingstype bachelor lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie

Opleidingstype	Arbeidsmarktprognose variabele	Indicator	Aantal	Totaal % 6 jr.	Gem. jaarlijks %	Typering
> > Bachelor - lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie	verwachte uitbreidingsvraag tot 2026		10000	8	1.3	hoog
> > Bachelor - lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie	verwachte vervangingsvraag tot 2026		25600	20	3.1	gemiddeld
> > Bachelor - lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie	verwachte baanopeningen tot 2026		35700	28	4.1	gemiddeld
> > Bachelor - lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie	verwachte instroom van schoolverlaters tot 2026		16400	13	2	laag
> > Bachelor - lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie	ITKP toekomstige knelpunten personeelsvoorziening in 2026	0.89				groot
> > Bachelor - lerarenopleiding basisonderwijs, speciaal onderwijs en basiseducatie	ITA toekomstige arbeidsmarktsituatie in 2026	0.89				goed

Bron: ROA AIS

Daarnaast acht de commissie met de aanvrager het opleidingstype bachelor lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken relevant omdat de sterk verwante tweedegraads lerarenopleidingen hierin zijn opgenomen. ROA typeert de vooruitzichten in 2026 voor afgestudeerden van dit opleidingstype als goed en verwacht grote knelpunten in de toekomstige personeelsvoorziening (zie Tabel 4).

Tabel 4. Arbeidsmarktprognoses opleidingstype bachelor lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken

Opleidingstype	Arbeidsmarktprognose variabele	Indicator	Aantal	Totaal % 6 jr.	Gem. jaarlijks %	Typering
> > Bachelor - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	verwachte uitbreidingsvraag tot 2026		7000	7	1.1	gemiddeld
> > Bachelor - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	verwachte vervangingsvraag tot 2026		25500	25	3.8	hoog
> > Bachelor - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	verwachte baanopeningen tot 2026		32600	32	4.8	hoog
> > Bachelor - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	verwachte instroom van schoolverlaters tot 2026		18600	18	2.9	gemiddeld
> > Bachelor - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	ITKP toekomstige knelpunten personeelsvoorziening in 2026	0.91				groot
> > Bachelor - lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken	ITA toekomstige arbeidsmarktsituatie in 2026	0.9				goed

Bron: ROA AIS

Verder haalt de aanvrager het rapport 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2026' van het ROA (2021, p. 24; 28) aan. Hierin wordt aangegeven dat voor 100% van de schoolverlaters in de opleidingssubsectoren bachelor onderwijs en master onderwijs (zeer) goede of redelijke arbeidsmarktperspectieven worden verwacht. Ook wordt er voor de beroepsklasse pedagogische beroepen aangegeven dat 93% van de werkgevers (zeer) grote knelpunten ervaart bij het vervullen van vacatures.

De commissie concludeert dat de prognoses die zijn opgenomen in het AIS van het ROA voor de opleidingstypen die relevant zijn voor de onderhavige opleiding en het rapport 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2026' van het ROA (2021) een positief beeld geven van de arbeidsmarktperspectieven voor afgestudeerden van de voorgenomen opleiding Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs.

De aanvrager bespreekt vervolgens enkele observaties en conclusies uit het arbeidsmarktonderzoek 'Een eigentijdse wo-lerarenopleiding in Den Haag' Deskresearch: instroom- en arbeidsmarktanalyse', dat door Diversion is uitgevoerd in opdracht van de aanvrager (2021). Het onderzoek vermeldt onder meer (op basis van het factsheet 'Onderwijs: factsheet arbeidsmarkt' van het UWV (2019)) dat in 2019 42% van de vacatures in het onderwijs moeilijk vulbaar is en dat het aantal vacatures in het primair onderwijs tussen 2017 en 2018 met 45% is gegroeid.

De aanvrager geeft verder aan dat een toename van het aantal kinderen op basisschoollleeftijd wordt verwacht in grote steden, wat leidt tot een extra regionale behoefte aan leraren. Het arbeidsmarktonderzoek vermeldt (onder vermelding van de 'Trendrapportage Arbeidsmarkt Leraren po, vo en mbo 2020' van het Ministerie van OCW (2020)) dat er in Den Haag in 2025 een tekort van 385 fte aan leraren en directeuren in het primair onderwijs wordt verwacht. Van de vier grote steden heeft vooral Den Haag moeite met het vervullen van vacatures.

Het arbeidsmarkttekort in het primair onderwijs in Den Haag omvatte aan het einde van 2019 (volgens het in het onderzoek aangehaalde 'Actieplan Lerarentekort Grote Steden' (2020)) 373,3

fte, waarvan 331,9 fte is gevuld door het aanstellen van een onbevoegde leraar.

In het onderzoek wordt verder verwezen naar het rapport 'de toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel po, vo en mbo 2020-2030' van CentERdata (2019), dat prognosticeert dat het landelijk tekort aan leraren en directeurs in het primair onderwijs zal stijgen van 500 fte in 2023 tot 5000 fte in 2030. In het voortgezet onderwijs wordt geprognosticeerd dat dit tekort zal stijgen van 1000-1500 fte in 2023 tot 1400-1900 fte in 2030. In het voortgezet onderwijs wordt een permanent tekort verwacht voor onder meer de vakken wiskunde, natuurkunde en scheikunde. In de regio Zuid-Holland-Noord wordt dit tekort vooral verwacht voor de vakken wiskunde, Duits, Frans, scheikunde en natuurkunde.

De commissie constateert dat het arbeidsmarktonderzoek deugdelijk is onderbouwd en dat de daarin aangehaalde bronnen blijken te geven van een groeiende landelijke en regionale arbeidsmarktbehoefte aan docenten in het primair en voortgezet onderwijs.

Ten slotte verwijst de aanvrager naar de prognoses voor de arbeidsmarkt voor het primair en voortgezet onderwijs zoals deze vermeld zijn op de website van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (www.ocwincijfers.nl). Deze prognoses zijn gebaseerd op de gegevens uit de onderzoeken van CentERdata. De commissie constateert dat een deel van de aangehaalde gegevens reeds bij de overweging van het eerdergenoemde arbeidsmarktonderzoek zijn besproken. Uit deze bron blijkt dat de verwachte vacaturedruk in het primair onderwijs in 2025 in de regio Den Haag 2,4% is (de op vijf na hoogste na steden zoals Almere, Amsterdam en Rotterdam). De commissie constateert dat de vacaturedruk in Den Haag in het primair onderwijs hoog is en concludeert dat dit blijkt geeft van een arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de voorgenomen opleiding.

De commissie concludeert op grond van het bovenstaande dat de aanvrager heeft aangetoond dat er een grote landelijke en regionale arbeidsmarktbehoefte bestaat aan de voorgenomen opleiding Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs.

Beoordeling maatschappelijke behoefte

De aanvrager onderbouwt de maatschappelijke behoefte op grond van een groot aantal bronnen. De commissie betreft de volgende bronnen bij de onderstaande overweging: de zeven steunbetuigingen van werkveldpartijen, het rapport 'Een verstevigd fundament voor iedereen' van McKinsey & Company (2020), het rapport 'de Staat van het Onderwijs 2020' van de Inspectie van het Onderwijs (2020), het rapport 'de Staat van het Onderwijs 2021' van de Inspectie van het Onderwijs (2021), het nieuwsbericht 'GKA presenteert het regionale gelijke kansen dashboard' van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (11 november 2020), de 'Rapportage 2020' van de Gelijke Kansen Alliantie (2021), het rapport 'Optimale inrichting van lerarenopleidingen' van Qompas en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2018), de kamerbrief 'Werken in het onderwijs' van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (27 923, nr. 369) en de 'Haagse Educatieve Agenda 2018-2022' van de Gemeente Den Haag (2018).

De aanvrager verwijst in het dossier eerst naar zeven steunbetuigingen die zijn afgegeven door werkveldpartijen. De steunbetuigingen dateren allemaal uit januari en februari 2022 en zijn vrijwel identiek. De indieners van de steunbetuigingen geven aan dat zij de voorgenomen opleiding steunen omdat de voorgenomen opleiding bijdraagt aan het oplossen van het lerarentekort en de vermindering van kansenongelijkheid in het onderwijs. Ook wijzen de steunbetuigingen op de aansluiting tussen de voorgenomen opleiding en de Haagse onderwijsagenda. Eén steunbetuiging wijst op de afwezigheid van een lerarenopleiding voor het basisonderwijs in de regio Haaglanden, wat volgens de indiener er toe leidt dat er docenten moeten worden opgeleid in steden zoals Rotterdam en Amsterdam, waar ook een lerarentekort bestaat. De commissie constateert dat deze steunbetuigingen blijken te geven van een maatschappelijke behoefte aan de voorgenomen opleiding.

De aanvrager benadert de maatschappelijke behoefte aan de voorgenomen opleiding vanuit zes perspectieven. De commissie bespreekt hieronder de perspectieven met betrekking tot het

lerarentekort, de gelijke kansen in het onderwijs, het bevoegdheidsstelsel en de educatieve agenda gemeente Den Haag.

Het eerste perspectief dat de aanvrager bespreekt betreft het lerarentekort. De aanvrager stelt dat er binnen het primair en voortgezet onderwijs diverse grote uitdagingen kent bij het opleiden en behouden van voldoende goede leraren (zoals de hoge ervaren werkdruk en de geringe aantrekkelijkheid van het lerarenberoep). Op basis van het rapport 'Een verstevigd fundament voor iedereen' van McKinsey & Company (2020, p. 4-9) stelt de aanvrager dat het lerarentekort wordt gezien als een van de grote uitdagingen waar het onderwijs voor staat. Ook wordt in het rapport geconcludeerd dat de onderwijsresultaten in Nederland sinds 2009 zijn gedaald, waardoor Nederland zijn toppositie in Europa verliest. Het rapport 'de Staat van het Onderwijs 2020' van de Inspectie van het Onderwijs (2020, p. 35-37) laat verder zien dat het lerarentekort in sommige regio's groter is dan anderen, vooral in de vier grote steden en Almere. De tekorten zijn groter in zogeheten kansarme wijken en op zwakke scholen, wat bijdraagt aan de kansenongelijkheid in het onderwijs. Het rapport 'de Staat van het Onderwijs 2021' van de Inspectie van het Onderwijs (2021, p. 5) vermeldt verder dat de al bestaande kansenongelijkheid groter dreigt te worden als gevolg van de coronacrisis. De commissie constateert dat het lerarentekort een groot maatschappelijk probleem is en ziet dat de voorgenomen opleiding kan helpen bij het verkleinen van het tekort door meer leraren op te leiden.

Het tweede perspectief gaat verder in op gelijke kansen in het onderwijs. Hierbij verwijst de aanvrager onder meer naar het nieuwsbericht 'GKA presenteert het regionale gelijke kansen dashboard' van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (11 november 2020), waar regionale gegevens toegankelijk worden gemaakt voor gemeenten en scholen om gericht vraagstukken op het gebied van kansenongelijkheid te bekijken. In de 'Rapportage 2020' van de Gelijke Kansen Alliantie (2021, p. 9) wordt de school aangeduid als één van de vijf niveaus waarop kansengelijkheid kan ontstaan. Factoren die op dit niveau onder meer een rol spelen zijn de kwaliteit van docenten, de mogelijkheid tot gepersonaliseerd leren en een curriculum dat aandacht besteedt aan onderwerpen die niet alle leerlingen vanuit huis meekrijgen. De aanvrager stelt dat in een grootstedelijke context leerlingen van verschillende achtergronden samenkomen, waarbij verschillende sociale en culturele codes met elkaar in aanraking komen. De aanvrager is van mening dat een universitair geschoolde leraar een betekenisvolle rol als rolmodel kan vervullen. De commissie constateert dat onderwijs een belangrijke rol speelt in kansengelijkheid en dat complexe socioculturele achtergrond van grootstedelijk onderwijs extra aandacht vraagt. De voorgenomen opleiding besteedt aandacht aan deze problematiek.

Een ander perspectief dat de aanvrager bespreekt betreft het bevoegdheidsstelsel. Hierbij verwijst de aanvrager naar het rapport 'Ruim baan voor Leraren - Een nieuw perspectief op het leraarschap' van de Onderwijsraad (2018, p. 7-8; 25-26), waarin het advies is uitgebracht om het loopbaan- en ontwikkelperspectief van leraren te verruimen. Het rapport stelt onder meer dat ruimere onderwijsbevoegdheden in combinatie met verbredende en verdiepende specialisaties keuzevrijheid en differentiatie in het leraarschap bevorderen. Het rapport 'Optimale inrichting van lerarenopleidingen' van Qompas en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2018, p. 12-13) wordt aangehaald om te onderbouwen waarom verbeterde arbeidsmarktperspectieven leraren langer in het onderwijs kunnen houden: volgens dit rapport is het gebrek aan carrièreperspectief de belangrijkste reden dat vwo'ers afzien van het lerarenberoep in het basisonderwijs. Daarbij geeft meer dan een derde aan een specialisatie in het leraarsvak (zoals lesontwikkelaar of leraar-onderzoeker) interessant te vinden. Verder zouden zij zich willen verbreden door meer vakken te geven en in meerdere sectoren te werken. In de kamerbrief 'Werken in het onderwijs' van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (27 923, nr. 369) heeft de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap naar aanleiding van het rapport van de Onderwijsraad de Tweede Kamer geïnformeerd het onderwijs aantrekkelijker te maken door het bevoegdheidsstelsel anders in te richten. De commissie constateert dat studenten van de voorgenomen opleiding meerdere bevoegdheden hebben wanneer zij de opleiding afronden.

De aanvrager stelt verder dat de opleiding aansluit op de educatieve agenda van de gemeente Den Haag die is vastgelegd in de 'Haagse Educatieve Agenda 2018-2022' van de Gemeente Den Haag (2018, p. 27). Het plan geeft aan dat de gemeente zich er voor inzet dat er een lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs wordt gevestigd in Den Haag. De commissie constateert dat de voorgenomen opleiding aansluit op de agenda en dat de opleiding daarom aansluit op een regionale maatschappelijke behoefte.

De commissie concludeert dat de aanvrager reeds op grond van het bovenstaande heeft aangetoond dat er een maatschappelijke behoefte bestaat aan de voorgenomen opleiding Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs.

De commissie concludeert dat de aanvraag aansluit op een maatschappelijke en een grote arbeidsmarktbehoefte. De aanvraag voldoet aan criterium a in art. 4 lid 1 van de Regeling.

Beoordeling criterium b

De commissie beoordeelt de ruimte in het bestaand aanbod door te bepalen welke opleidingen verwant zijn aan de voorgenomen opleiding en of deze opleidingen in de behoefte die al dan niet bij criterium a is aangetoond kunnen voorzien. De aanvrager dient overtuigend te beargumenteren dat er nog voldoende ruimte is voor een nieuwe opleiding. De aanvrager dient hiertoe aan te geven wat het landelijk verwant aanbod van de aangevraagde opleiding is. Dit is het aanbod dat inhoudelijk sterk met elkaar overeenkomt en opleidt tot (min of meer) dezelfde beroepen (uitstroomprofiel(en)). Bij de inhoud wordt door de commissie gekeken of de kennisgebieden en vaardigheden die in het curriculum van de voorgenomen opleiding zijn opgenomen overlap vertonen met de bestaande opleidingen. Voorts kijkt de commissie naar de instroomdoelgroep die de opleiding bedient. Verder is voor de beoordeling van het verwant aanbod van belang om welke onderwijsvariant (voltijd, deeltijd of duaal) het gaat. Verwante opleidingen worden dus niet louter bepaald aan de hand van de inhoud van een opleiding en opleidingen met verschillende oriëntaties (zoals hbo en wo masteropleidingen) kunnen als verwant aanbod worden beschouwd.

Wat betreft het leraarschap in het primair onderwijs acht de aanvrager de volgende opleidingen "vergelijkbaar" met de voorgenomen opleiding: de "reguliere pabo" (hbo bachelor Opleiding tot leraar Basisonderwijs, aangeboden door 22 instellingen), de "academische pabo" (onderdeel van de wo bachelor Pedagogische Wetenschappen bij zes instellingen en van de wo bachelor Onderwijswetenschappen bij de Universiteit Utrecht) en de wo bachelor Pedagogische Wetenschappen van Primair Onderwijs (Radboud Universiteit Nijmegen).

Wat betreft het leraarschap in het voortgezet onderwijs acht de aanvrager de volgende opleidingen "vergelijkbaar" met de voorgenomen opleiding: de hbo bachelors Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands (aangeboden door acht instellingen), Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Engels (aangeboden door acht instellingen), Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis (aangeboden door acht instellingen), Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde (aangeboden door acht instellingen), Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde (aangeboden door zeven instellingen), Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Biologie (aangeboden door zeven instellingen) en Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde (aangeboden door zes instellingen).

De aanvrager noemt ten slotte de instroom in de educatieve minoren voor de vakken Nederlands, Engels, Geschiedenis, Wiskunde, Biologie, Natuurkunde en Scheikunde die door de aanvrager worden aangeboden.

De commissie acht de door de aanvrager genoemde opleidingen sterk verwant aan de voorgenomen opleiding. De instroom bij de "academische pabo"-tracks is bij de commissie niet bekend. Om deze reden wordt de instroom in de relevante opleidingen weergegeven. De instroom in deze opleidingen is in de afgelopen vijf jaar gestegen, maar heeft tussen 2020-2021 en 2021-2022 wel een duidelijke krimp meegemaakt (zie Tabel 5, bijlage 2).

De commissie is verder van mening dat de volgende opleidingen aanverwant zijn aan de voorgenomen opleiding: de hbo bachelors International Teacher Education for Primary Schools (NHL Stenden Hogeschool) en International Teacher Education for Secondary Schools (NHL Stenden Hogeschool). De commissie acht deze opleidingen aanverwant omdat zij inhoudelijk sterke overlap vertonen met en dezelfde instroomdoelgroep bedienen als de voorgenomen opleiding, maar dat de uitstroom van deze opleidingen enigszins anders is omdat zij specifiek leraren opleiden voor internationale scholen. De instroom in het aanverwante aanbod schommelde in de afgelopen vijf jaar rond de 170 studenten (zie Tabel 5, bijlage 2).

De commissie neemt de instroom in het verwant onbekostigd aanbod (zoals de Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands van Saxion Next) niet mee in de onderstaande overweging omdat deze bij de commissie niet bekend is.

De instroom in de educatieve minoren die door de aanvrager in het dossier wordt genoemd ziet alleen op de instroom in de afgelopen vier jaar. De commissie neemt deze instroom mee in deze overweging omdat studenten die de minor afronden een beperkte tweedegraads lesbevoegdheid ontvangen en daarom in aanmerking komen voor docentfuncties in het voortgezet onderwijs, waarmee zij ten dele in dezelfde arbeidsmarktbehoefte voorzien als de voorgenomen opleiding. De tabel (Tabel 6) met de instroom in deze minoren is opgenomen in bijlage 2 van dit advies.

De aanvrager heeft een prognose gemaakt van de instroom in de voorgenomen opleiding op grond van een instroomonderzoek dat door Qompas is uitgevoerd in opdracht van de aanvrager. De aanvrager verwacht dat er in de eerste jaren 80 tot 100 studenten zullen instromen en dat dit aantal uiteindelijk zal groeien tot een stabiele instroom van 100 tot 120 studenten per jaar. De commissie acht deze instroomprognose hoog gezien de instroom in verwante opleidingen.

Vanaf 07/06/2022 is op de website van de CDHO kennisgegeven van het voornemen van Universiteit Leiden om de wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs in Den Haag aan te bieden. Hiermee is aan de instellingen voor hoger onderwijs de mogelijkheid gegeven om hun zienswijzen op dit voornemen kenbaar te maken. Op 16/06/2022 is er een zienswijze ingediend door Fontys Hogescholen, op 20/06/2022 door Hogeschool Inholland en op 21/06/2022 door de Hogeschool Rotterdam. De commissie heeft op 29/06/2022 ook een zienswijze ontvangen van de Radboud Universiteit Nijmegen. Omdat deze zienswijze buiten de daarvoor gestelde termijn is ontvangen, heeft de commissie deze zienswijze niet bij de aanvraag betrokken.

Fontys Hogescholen geeft in haar zienswijze aan dat zij in algemene zin de behoefte aan meer leerkrachten voor het primair en voortgezet onderwijs (alsmede een behoefte aan diversiteit in onderwijsteams) onderschrijft, maar van mening is dat de voorgenomen opleiding contraproductief zal werken en onduidelijkheid in het stelsel zal creëren. Fontys Hogescholen stelt dat de voorgenomen opleiding haaks staat op de taakverdeling binnen het hoger onderwijs, waar het hbo beroepsgerichte opleidingen verzorgt en het wo wetenschappelijke opleidingen verzorgt. Fontys stelt dat de voorgenomen opleiding een overwegend beroepsgerichte opleiding is en zich daarmee op het terrein van het hbo begeeft.

Verder stelt Fontys Hogescholen dat de doelgroep van vwo-gediplomeerden reeds goed wordt bereikt door verschillende (verkorte) trajecten die pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen aanbieden (waaronder die van Fontys Hogescholen). De voorgenomen opleiding leidt in haar ogen daarom tot het risico van kannibalisering. Fontys Hogescholen geeft daarbij ook aan zelf al te werken aan het vergroten van de mogelijkheden om twee bevoegdheden te behalen.

Ten slotte beargumenteert Fontys Hogescholen dat de voorgenomen opleiding de diversiteit aan opleidingen die leidt tot een graadbevoegdheid verder vergroot. Zij is van mening dat het palet aan mogelijkheden hierdoor nog onoverzichtelijker word.

Hogeschool Inholland benoemt in de zienswijze negen punten en geeft aan dat de zienswijze is afgestemd met de Hogeschool Rotterdam.

Ten eerste geeft Hogeschool Inholland aan dat de voorgenomen opleiding studenten mede opleidt tot tweedegraads docent voor vakken waar geen tekort voor bestaat. Dit is vooral het geval voor de vakken Geschiedenis en Engels en tot op zekere hoogte voor het vak Biologie. De Hogeschool Rotterdam is gevraagd een numerus fixus in te stellen voor de vakken Geschiedenis en Engels omdat niet alle studenten op deze vakken kunnen worden geplaatst. Het plan van de voorgenomen opleiding om docenten voor deze vakken op te leiden staat volgens Hogeschool Inholland haaks op deze ontwikkelingen.

Ten tweede stelt Hogeschool Inholland dat de voorgenomen opleiding niet aan de vraag naar meer academisch geschoolde leerkrachten tegemoet komt omdat de voorgenomen opleiding twee in elkaar geschoven beroepsopleidingen lijkt te omvatten. Hogeschool Inholland beschouwt de vraag naar academisch geschoolde docenten meer gericht op wo masterstudenten of op studenten die een wetenschappelijk georiënteerde bacheloropleiding met een traject tot lesbevoegdheid hebben gevolgd. De voorgenomen opleiding is in de ogen van Hogeschool Inholland niet afwijkend van wat hbo-instellingen bij lerarenopleidingen aanbieden.

Ten derde stelt Hogeschool Inholland dat de voorgenomen opleiding weliswaar studenten twee bevoegdheden biedt, maar dat zij in de praktijk slechts op één van beide niveaus actief zullen zijn. Er bestaat volgens Hogeschool Inholland geen specifieke arbeidsmarktbehoefte aan leraren met een dubbele bevoegdheid.

Ten vierde verwacht Hogeschool Inholland dat de voorgenomen opleiding geen nieuwe doelgroep zal trekken, maar mogelijk wel instroom uit bestaande opleidingen in de regio zal onttrekken.

Hierbij stelt zij dat het landelijke netwerk voor trajecten tot bevoegdheden voor leraar basisonderwijs zeer uitgebreid is en dat er in de regio Den Haag meerdere pabo's zijn die verkorte varianten voor vwo'ers aanbieden. Hogeschool Inholland wijst daarnaast op het bestaan van de universitaire pabo als een optie voor vwo'ers. Verder bestaan volgens Hogeschool Inholland ook voldoende educatieve masteropleidingen die verdieping kunnen bieden op wo-niveau.

Ten vijfde stelt Hogeschool Inholland (op basis van het rapport 'Routes naar het Leraarschap' van de Inspectie van het Onderwijs (2020, p. 7)) dat er reeds 384 routes bestaan om leraar te worden of een onderwijsbevoegdheid te krijgen. Deze veelheid maakt de mogelijkheden minder duidelijk voor aankomende studenten. Hogeschool Inholland vindt dat de voorgenomen opleiding het systeem nog complexer maakt, waar de behoefte bestaat om het te versimpelen. Hogeschool Inholland verwijst hierbij naar het 'Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen' van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Vereniging Hogescholen en de VSNU (2020), waarin is afgesproken alle lerarenopleidingen te betrekken in regionale allianties. Hogeschool Inholland stelt dat de voorgenomen opleiding niet aansluit op de gemaakt afspraken en afbreuk doet aan de bestaande samenwerkingsverbanden tussen het hbo en het wo.

Ten zesde ziet Hogeschool Inholland geen verbreding of uitbreiding van het bestaande aanbod in het voorstel. Zij stelt hierbij dat het stapelen van bevoegdheden voor studenten uit bestaande hbo-opleidingen meer mogelijk maakt en dat de grootstedelijke context te vinden is in het bestaande (regionale) aanbod van lerarenopleidingen.

Ten zevende zoekt de voorgenomen opleiding volgens Hogeschool Inholland geen verbinding met bestaande opleidingen en instituties en wordt er niet samengewerkt met opleidingen in de regio. Dit wijkt af van de koers die is afgesproken in het voornoemde 'Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen'.

Ten achtste is Hogeschool Inholland van mening dat de voorgenomen opleiding niet in het Nederlandse hoger onderwijsstelsel past, waar Hogeschool Inholland hetzelfde argument geeft als Fontys Hogescholen wat betreft de taakverdeling binnen het stelsel.

Ten slotte merkt Hogeschool Inholland op dat de voorgenomen opleiding niet wordt ingebed in een duurzame relatie met een hogeschool, terwijl er ruim voldoende hogescholen zijn in de regio die daarvoor in aanmerking komen.

Ook de Hogeschool Rotterdam geeft in haar zienswijze aan dat de zienswijze van Hogeschool Inholland met haar is afgestemd. De commissie merkt op dat de zienswijze van Hogeschool Inholland aangeeft ook namens de Hogeschool Rotterdam te spreken en begrijpt hieruit dat de Hogeschool Rotterdam de zienswijze van Hogeschool Inholland onderschrijft. De Hogeschool

Rotterdam geeft ook aan binnenkort in gesprek te gaan met de aanvrager. Op 13/07/2022 heeft de Hogeschool Rotterdam aangegeven dat dit gesprek heeft plaatsgevonden en dat dit niet heeft geleid tot een wijziging in de zienswijze.

De CDHO heeft de aanvrager op de hoogte gesteld van de inhoud van de zienswijzen en de gelegenheid gegeven om binnen tien werkdagen na ontvangst van de laatste zienswijze een reactie te geven. De aanvrager heeft op 05/07/2022 een reactie op alle zienswijzen gegeven, waarbij de aanvrager ingaat op drie thema's: de maatschappelijke behoefte, de situering van de opleiding in het huidige stelsel en de ruimte in het opleidingsaanbod.

Wat betreft de maatschappelijke behoefte geeft de aanvrager opnieuw aan dat de regio Den Haag een substantieel lerarentekort kent en dat de instroom vanuit het vwo naar bestaande lerarenopleidingen zeer beperkt is. In de ogen van de aanvrager kan het huidige opleidingsaanbod met alle uitgesproken intenties om te komen tot nieuwe innovaties niet volstaan om het lerarentekort terug te dringen. De voorgenomen opleiding is ook genoemd in de 'Haagse Educatieve Agenda 2022-2026' van de gemeente Den Haag (2022, p. 17) als een initiatief dat gesteund wordt door de gemeente. De aanvrager stelt verder dat de ontwikkeling van de voorgenomen opleiding heeft plaatsgevonden vanuit een breed perspectief op het bestaande regionale aanbod van lerarenopleidingen. Hierbij refereert de aanvrager naar de 'Educatieve Alliantie Zuid Holland', die in 2021 is gestart vanuit de ambitie om met alle hogescholen en universiteiten in de regio samen te werken. De voorgenomen opleiding wordt door de aanvrager beschreven als de 'eerste concrete uitwerking van deze alliantie'. De commissie constateert dat de voorgenomen opleiding inderdaad op die manier wordt beschreven in een bijgevoegd verslag van een bestuurlijk overleg tussen de aanvrager en verschillende hogescholen, dat op 19 maart 2021 heeft plaatsgevonden. De aanvrager geeft in de reactie op de zienswijzen aan dat vertegenwoordigers van de Hogeschool Rotterdam en Hogeschool Inholland in de adviesraad voor de voorgenomen opleiding hebben plaatsgenomen. Verder geeft de aanvrager aan dat Hogeschool Inholland sinds mei 2021 bij het ontwikkelteam van de voorgenomen opleiding betrokken is geweest en dat de Hogeschool Rotterdam hiervoor ook is benaderd (maar geen mensen beschikbaar kon stellen).

Wat betreft de situering van de opleiding in het HO-stelsel beargumenteert de aanvrager dat opleidingen met een sterk beroepsprofiel al langere tijd onderdeel zijn van het wetenschappelijk onderwijs en dat er opleidingen die niet direct opleiden tot een specifiek beroep worden aangeboden op hbo-niveau. De aanvrager is van mening dat deze discussie geen deel uitmaakt van de macrodoelmatigheidsaanvraag. De aanvrager wijst in plaats daarvan op het belang van goed onderwijs van gekwalificeerde leraren en legt hierbij nadruk op het belang hiervan in een grootstedelijke context. De aanvrager refereert naar de kamerbrief 'Lerarenstrategie' van de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (ref. 3 2 914994), waarin wordt opgeroepen tot 'onorthodoxe maatregelen'. De aanvrager stelt dat de voorgenomen opleiding een dergelijke onorthodoxe maatregel is.

Wat betreft de ruimte in het opleidingsaanbod stelt de aanvrager dat de wetenschappelijke oriëntatie van de opleiding maakt dat er voldoende ruimte is voor de voorgenomen opleiding in het regionale en nationale opleidingsaanbod. Hierbij refereert de aanvrager naar de (voornoemde) zienswijze van de Radboud Universiteit Nijmegen en een steunbrief van de Universiteiten van Nederland, die door de aanvrager als bijlagen bij de reactie zijn gevoegd. De Radboud Universiteit geeft in de zienswijze aan dat de start van de wo bachelor Pedagogische Wetenschappen voor Primair Onderwijs niet heeft geleid tot een afname in het aantal studenten in haar "academische pabo". De steunbrief van de Universiteiten van Nederland spreekt ook over de ervaringen bij de Radboud Universiteit. De aanvrager beargumenteert verder dat de voorgenomen opleiding noodzakelijkerwijs overlap vertoont met andere lerarenopleidingen vanwege de eisen die aan een dergelijke opleiding wordt gesteld, maar dat de grootstedelijke focus, de filosofisch pedagogische benaderingen van opvoeding en onderwijs en de wetenschappelijke vaardigheden (zoals het lezen en begrijpen van wetenschappelijke literatuur) de voorgenomen opleiding onderscheidend maken. Hierbij refereert de aanvrager naar het artikel 'Takenpalet faciliteert gesprek over vaardigheden en taken academisch geschoolde leraren' van de PO Raad (12 januari

2022), waarin wordt gesteld dat academisch geschoolde leraren aanvullende vaardigheden naar een school brengen.

De aanvrager geeft verder aan dat het voornoemde rapport 'Ruim baan voor Leraren - Een nieuw perspectief op het leraarschap' van de Onderwijsraad de keuze voor de dubbele bevoegdheid heeft geïnspireerd. Hier verwijst de aanvrager verder naar het onderzoek 'De nieuwe leraar' dat door Qompas is uitgevoerd in opdracht van de aanvrager (2021, p. 2), waarin wordt aangegeven dat vwo'ers meer interesse hebben in een lerarenopleiding met een dubbele bevoegdheid.

De vakken waar tweedegraads bevoegdheden voor kan worden verkregen in de voorgenomen opleiding zijn gebaseerd op de doorlopende leerlijn tussen het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. De aanvrager geeft aan dat hierover gesproken wordt met de opleidingsscholen. Ten slotte geeft de aanvrager aan niet het voornemen te hebben om een eigen opleidingsschool te starten, maar samen te willen werken met bestaande opleidingsscholen.

De commissie stelt voorop dat zij voorstander is van een goede samenwerking tussen de instellingen. Op grond van de geleverde gegevens van de aanvrager en de communicatie van de indieners van de zienswijzen constateert de commissie dat er gesprekken zijn gevoerd tussen de aanvrager en hogescholen die verwant aanbod in de regio aanbieden. De zienswijzen maken duidelijk dat de gesprekken voorafgaand aan de aanvraag uiteindelijk niet hebben geleid tot afstemming en de ruimte tot samenwerking met alle hogescholen. De aanvrager, Hogeschool Inholland en de Hogeschool Rotterdam hebben niet duidelijk gemaakt waarom dit niet gelukt is. De commissie betreurt deze ontwikkelingen en roept de betrokken partijen op met elkaar in contact te blijven in de bestaande regionale allianties. Samenwerking met lokale opleidingsscholen en hogescholen in de regio wordt daarbij aangemoedigd.

Verder heeft de commissie reeds onder criterium a vastgesteld dat de maatschappelijke behoefte aan de voorgenomen opleiding is aangetoond en niet door de indieners van de zienswijzen is betwist. De innovatie die de aanvrager beoogt te bereiken in de vorm van een dubbele bevoegdheid die specifiek is bedoeld om meer vwo-leerlingen aan te trekken wijkt in ogen van de commissie voldoende af van de routes die al door hogescholen worden aangeboden (zoals de route naar een dubbele bevoegdheid die door Fontys Hogescholen wordt vormgegeven). In de ogen van de commissie is het aannemelijk dat de opzet van de voorgenomen opleiding studenten aan kan trekken die nu niet voor een lerarenopleiding kiezen, zoals is besproken in het door de aanvrager aangehaalde onderzoek van Qompas.

Wat betreft de positionering van de voorgenomen opleiding in het stelsel constateert de commissie dat Hogeschool Inholland in haar zienswijze verwijst naar artikel 8 van de Regeling, waarin wordt gesproken over aanvullende criteria voor hbo opleidingen op wo instellingen. De commissie stelt vast dat de aanvraag is ingediend door een wo instelling en betrekking heeft op een wo bacheloropleiding, niet op een hbo bacheloropleiding. Artikel 8 van de Regeling is derhalve niet van toepassing. Het is de rol van de NVAO om bij de toets nieuwe opleiding te bepalen of de voorgenomen opleiding voldoet aan de eisen voor een wo bacheloropleiding. Wat betreft de ruimte in het verwant aanbod is de commissie van mening dat de inhoudelijke differentiatie op het gebied van grootstedelijke problematiek en de wetenschappelijke vorming van studenten de voorgenomen opleiding een andere focus geeft, maar dat de inhoudelijke overlap met het verwant aanbod zeer groot blijft omdat de voorgenomen opleiding studenten hoofdzakelijk opleidt tot docenten voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Desondanks is de commissie van mening dat de dubbele bevoegdheid wellicht meer vwo-studenten tot het vak aantrekt.

In de ogen van de commissie weegt het plan van de aanvrager om een doorlopende leerlijn vorm te geven door ook een tweedegraads lerarenbevoegdheid voor niet-tekortvakken (zoals Geschiedenis en Engels) te incorporeren zwaarder dan het feit dat de arbeidsmarktkansen voor deze afgestudeerden slecht zijn (zoals aangegeven in de zienswijzen). De commissie overweegt hierbij dat de kans tot specialisatie mogelijk een extra reden kan zijn voor vwo-leerlingen om de voorgenomen opleiding te verkiezen boven reeds bestaande lerarenopleidingen). Ook denkt de commissie dat de aanwezigheid van gespecialiseerde docenten in teams in het basisonderwijs van toegevoegde waarde kan zijn.

De aanvrager gaat in de zienswijze niet in op het argument van Fontys Hogescholen en Hogeschool Inholland dat er reeds een groot aantal routes richting het leraarschap bestaan en dat de voorgenomen opleiding dit palet onoverzichtelijker maakt. De commissie onderschrijft de zorg dat de voorgenomen opleiding kan bijdragen aan een onoverzichtelijk stelsel van leerroutes naar het leraarschap en constateert dat de toevoeging van deze opleiding de transparantie van het aanbod vermindert, maar is van mening dat dit niet opweegt tegen de behoefte om meer leraren op te leiden.

Op grond van het bovenstaande komt de commissie tot de volgende overweging. Als de instroom in de bestaande opleidingen en de verwachte instroom in de voorgenomen wo bachelor ULGO wordt afgezet tegen de grote behoefte die bij criterium a is aangetoond, blijkt dat er enige ruimte is om deze opleiding binnen het bekostigde domein vorm te geven. De commissie merkt hierbij op dat zij verwacht dat realisatie van deze bachelor mogelijk leidt tot enige nadelige effecten op de instroom in verwante opleidingen in de regio, maar dat de beoogde bachelor naar verwachting deels ook een nieuwe instroomdoelgroep zal aantrekken die door de huidige opleidingen niet wordt bediend. De grote arbeidsmarkttekorten en het feit dat de verwante bestaande opleidingen voldoende substantieel zijn om enige krimp op te kunnen vangen maakt dat de commissie van oordeel is dat er enige ruimte is om deze wo bacheloropleiding aan het opleidingsaanbod toe te voegen.

De commissie concludeert daarom dat er voldoende ruimte in het landelijk aanbod bestaat om de wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs in Den Haag te realiseren. De aanvraag voldoet aan criterium b in art. 4 lid 1 van de Regeling.

Gelet op het vorenstaande adviseert de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs u om positief te besluiten op het voorliggende verzoek.

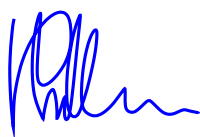
Advies aan de NVAO over de naamkeuze en Croho indeling

De commissie heeft geconstateerd dat de voorgenomen opleiding dermate afwijkt van het bestaande verwante opleidingsaanbod, dat dit de keuze voor een andere naam rechtvaardigt. De commissie is echter van mening dat de naam van de voorgenomen opleiding onvoldoende aansluit op de specifieke aard van de opleiding, waarbij de focus op het grootstedelijk onderwijs in de ogen van de commissie minder relevant moet worden geacht ten opzichte van het opleiden tot een graad voor zowel primair als voortgezet onderwijs. De commissie adviseert om de inhoudelijke zwaartepunten van de opleiding helderder tot uitdrukking te brengen in de naam.

Daarnaast heeft de commissie geconstateerd dat aanvrager de wo bachelor Universitaire Lerarenopleiding Grootstedelijk Onderwijs in het Croho onderdeel Onderwijs wil indelen. Dit voorstel sluit aan op de indeling van verwante bestaande opleidingen.

De NVAO ontvangt dit advies, zodat zij dit kan opnemen in het informatiedossier voor het panel ten behoeve van de toets nieuwe opleiding.

De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

drs. P.M.M. Rullmann
Voorzitter CDHO

Bijlage 1:

Beoordelingskader macrodoelmatigheid nieuwe opleiding of nevenvestiging

Aan de hand van de in de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs van 20 juni 2018 genoemde voorwaarden worden voornemens tot het verzorgen van een nieuwe opleiding beoordeeld op doelmatigheid. Een nieuwe opleiding kan volgens artikel 4 van deze Regeling alleen doelmatig worden geacht indien het voornemen voldoet aan de criteria a en b.

Volgens criterium a heeft het instellingsbestuur aangetoond dat er behoefte bestaat aan de nieuwe opleiding of nevenvestiging, zijnde overwegend een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte.

Volgens criterium b dient het instellingsbestuur aan te tonen dat in de behoefte die bij criterium a is aangetoond niet door het bestaande opleidingsaanbod wordt voorzien.

Advies aan de NVAO over naamkeuze en Croho onderdeel

In de Toelichting op de Regeling is aangegeven dat de CDHO ook een rol heeft bij de beoordeling van de voorgestelde naam en voertaal van de opleiding en bij de voorgestelde positionering in het Croho.

Wat betreft de opleidingsnaam: de CDHO kijkt of de voorgestelde naam van de opleiding passend is, gelet op de namen van verwante opleidingen. Daarbij is het uitgangspunt dat sterk op elkaar lijkende opleidingen dezelfde naam krijgen, om de transparantie van het opleidingsaanbod voor studiekezers en werkgevers te borgen. In het Croho kan ook een internationale (Engelse) naam worden geregistreerd. Dit onderdeel van het CDHO advies is niet gericht aan de Minister van OCW, maar aan de NVAO. Het panel van de NVAO toetst of de naamkeuze gerechtvaardigd is gelet op de inhoud van de opleiding en de namen van vergelijkbare opleidingen (artikel 5.7, vierde lid, onderdeel a, van de WHW).

Wat betreft de positie in het Croho: de CDHO kijkt of de voorgestelde indeling in het Croho passend is, gelet op de indeling van verwante opleidingen. Daarbij is het uitgangspunt dat sterk op elkaar lijkende opleidingen in hetzelfde Croho onderdeel worden geregistreerd, om de transparantie van het opleidingsaanbod voor studiekezers en werkgevers te borgen. Dit onderdeel van het CDHO advies is niet gericht aan de Minister van OCW, maar aan de NVAO. Het panel van de NVAO toetst of de voorgestelde indeling in het Croho aansluit bij de ordening van verwante opleidingen.

Bijlage 2:

Tabel 5. Instroom eerstejaarsstudenten in verwant bekostigd onderwijsaanbod

Opleiding	Instelling	'17-'18			'18-'19			'19-'20			'20-'21			'21-'22		
		VT	DT	DU	VT	DT	DU	VT	DT	DU	VT	DT	DU	VT	DT	DU
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs (34808)	Avans Hogeschool (07GR), Breda	149	27		161	30		136	34		194	60		170	41	
	Christelijke Hogeschool Ede (25BA), Ede	115	26	22	125	39	15	104	80	28	145	79	40	95	76	30
	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Almere	70			47	63		32	66		57	61		52	43	
	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Zwolle	171			187			196			260	35		199	33	
	De Haagse Hogeschool (27UM), 's-Gravenhage		67			61			39			52			45	
	Driestar educatief (15BK), Gouda	192	32	9	197	24	13	227	26	19	246	24	18	204	23	32
	Fontys Hogescholen (30GB), 's-Hertogenbosch	70			63			110			115			101		
	Fontys Hogescholen (30GB), Eindhoven	74	39		82	55		105	88		152	109		121	78	
	Fontys Hogescholen (30GB), Sittard-Geleen	41			54	9		70	33		98	45		67	108	
	Fontys Hogescholen (30GB), Tilburg	114	72		107	62		100	71		150	76		110	80	
	Fontys Hogescholen (30GB), Veghel	32			23			20			46			27		
	Fontys Hogescholen (30GB), Venlo	24			27			21			22	23		20	14	
	Hanzehogeschool Groningen (25BE), Groningen	282			346			365			566			398		

Hogeschool INHOLLAND (27PZ), 's- Gravenhage	27	128	33	151	18	49	133	23	62	238	25	24	195	23
Hogeschool INHOLLAND (27PZ), Alkmaar	42	60	71	71	4	60	76	10	105	100	13	74	72	9
Hogeschool INHOLLAND (27PZ), Dordrecht	41	44	47	63	34	46	41	48	59	53	70	38	39	29
Hogeschool INHOLLAND (27PZ), Haarlem	71	58	70	74	36	57	93	63	81	102	76	76	109	54
Hogeschool INHOLLAND (27PZ), Rotterdam	31	33	56	16	27	75	32	84	63	35	103	38	22	61
Hogeschool IPABO Amsterdam Alkmaar (21UG), Alkmaar	111		105			112			103			120		
Hogeschool IPABO Amsterdam Alkmaar (21UG), Amsterdam	120	64	134	63		128	63		180	102		125	75	
Hogeschool KPZ (00IC), Zwolle	191	51	163	87		175	100		183	91		165	48	
Hogeschool Leiden (21RI), Leiden	259	115	312	135		314	189		383	243		279	230	
Hogeschool Rotterdam (22OJ), Rotterdam	199	33	180	41		186	70		301	86		219	105	
Hogeschool Utrecht (25DW), Amersfoort	56		37			35			47			36		
Hogeschool Utrecht (25DW), Utrecht	262	92	263	88		327	164		495	186		466	177	
Hogeschool van Amsterdam (28DN), Amsterdam	159	29	178	38		168	59		186	58		178	59	
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Arnhem	103		117			111			114			80		

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Nijmegen	249	73	251	107	294	117	391	162	325	129
HZ University of Applied Sciences (21MI), Vlissingen	102		80		86		118		69	
Iselinge Hogeschool (09OT), Doetinchem	112	27	107	26	95	31	143	41	95	30
Marnix Academie (10IZ), Utrecht	263	142	299	154	292	185	381	208	275	120
NHL Stenden Hogeschool (31FR), Assen	46		61		14			55		50
NHL Stenden Hogeschool (31FR), Emmen	57		62		73		118		61	
NHL Stenden Hogeschool (31FR), Groningen	96		107		154		142		96	
NHL Stenden Hogeschool (31FR), Leeuwarden	155		201		224		209	81	174	68
NHL Stenden Hogeschool (31FR), Meppel	30		23		15		2			
Pedagogische Hogeschool De Kempel (08OK), Helmond	204	29	228	32	225	32	235	55	248	41
Saxion Hogeschool (23AH), Deventer	99	39	118	98	125	109	99	132	86	108
Saxion Hogeschool (23AH), Enschede	145	22	141	1	151		183		185	
Stichting Hogeschool Viaa (22HH), Zwolle	84	23	145	36	139	75	146	69	117	64
Thomas More Hogeschool (30VP), Rotterdam	171	56	147	49	141	53	221	155	137	115
Zuyd Hogeschool (25JX), Sittard-Geleen	72		80		87		98		80	

B Pedagogische Wetenschappen van Primair Onderwijs (59329)	Radboud Universiteit Nijmegen (21PM), Nijmegen					46		23			40			46			
B Pedagogische Wetenschappen (56607)	Radboud Universiteit Nijmegen (21PM), Nijmegen	515				467		391			449			412			
	Rijksuniversiteit Groningen (21PC), Groningen	185				185		222			297			283			
	Universiteit Leiden (21PB), Leiden	249				231		279			399			408			
	Universiteit van Amsterdam (21PK), Amsterdam	109				114		261			315			361			
	Vrije Universiteit Amsterdam (21PL), Amsterdam	148				148		172			307			182			
B Onderwijswetenschappen (50003)	Universiteit Utrecht (21PD), Utrecht					157	25	148	25		132	24		119	23		
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands (35198)	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Zwolle	75				55		74			69			51			
	Driestar educatief (15BK), Gouda		7	4			8	5		14	8		7	5		7	2
	Fontys Hogescholen (30GB), Sittard-Geleen	18	28			10	31	15	21		11	38		6	35		
	Fontys Hogescholen (30GB), Tilburg	36	54			15	49	16	45		23	55		15	49		
	Hogeschool Rotterdam (22OJ), Rotterdam	47	56			44	65	36	58		31	73		31	63		
	Hogeschool Utrecht (25DW), Utrecht	33	47			19	44	30	49		22	32		26	45		
	Hogeschool van Amsterdam (28DN), Amsterdam	32	83			34	80	38	52		45	39		24	51		

	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Nijmegen	37	79	36	72	31	53	28	60	20	57	
	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Leeuwarden	30	63	22	42	25	54	14	50	10	38	
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Engels (35195)	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Zwolle	166		151		171		150		135		
	Driestar educatief (15BK), Gouda		13	8	9	9	19	7	8	11	5	8
	Fontys Hogescholen (30GB), Sittard-Geleen	50	8	52	11	63	16	51	10	35	14	
	Fontys Hogescholen (30GB), Tilburg	88	45	116	29	103	38	111	32	111	32	
	Hogeschool Rotterdam (22OJ), Rotterdam	198	42	161	38	134	26	181	68	177	53	
	Hogeschool Utrecht (25DW), Utrecht	260	90	258	89	224	79	231	70	223	77	
	Hogeschool van Amsterdam (28DN), Amsterdam	194	53	193	55	154	54	170	53	164	51	
	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Nijmegen	176	43	153	44	116	38	138	32	121	31	
	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Leeuwarden	107	55	111	73	75	49	91	33	36	36	
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis (35197)	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Zwolle	103		97		93		122		125		
	Driestar educatief (15BK), Gouda			3	5	7	6	3	8	2	6	5
	Fontys Hogescholen (30GB), Sittard-Geleen	28	6	35	5	35	5	34	5	32	3	

	Fontys Hogescholen (30GB), Tilburg	77	11		96	8		86	15		83	18		85	13	
	Hogeschool Rotterdam (22OJ), Rotterdam	125			110			115			102			133		
	Hogeschool Utrecht (25DW), Utrecht	129	8		131	24		142	14		164	28		175	26	
	Hogeschool van Amsterdam (28DN), Amsterdam	128	15		107	16		126	24		134	18		118	24	
	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Nijmegen	126			112			97			115			120		
	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Leeuwarden	73	11		67	9		62	8		75	15		71	10	
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde (35221)	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Zwolle	83			87			60			73			62		
	Driestar educatief (15BK), Gouda		8	5		8	3		6	3		4	5		4	6
	Fontys Hogescholen (30GB), Sittard-Geleen	21	15		15	15		17	14		15	9		20	6	
	Fontys Hogescholen (30GB), Tilburg	34	65		40	43		49	37		38	41		22	31	
	Hogeschool Rotterdam (22OJ), Rotterdam	61	32		70	17		55	13		44	25		37	21	
	Hogeschool Utrecht (25DW), Utrecht	47	55		54	45		36	46		36	42		36	33	
	Hogeschool van Amsterdam (28DN), Amsterdam	69	72		64	54		56	47		55	31		36	34	
	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Nijmegen	48	55		49	45		45	27		43	26		35	25	

	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Groningen		19		20		24		11		8
	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Leeuwarden	34	23	23	21	24	13	25	9	16	13
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde (35261)	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Zwolle	16		27		30		30		22	
	Fontys Hogescholen (30GB), Sittard-Geleen	7	15	6	9	9	6	9	8	3	4
	Fontys Hogescholen (30GB), Tilburg	15	23	17	19	13	22	13	12	11	9
	Hogeschool Rotterdam (22OJ), Rotterdam	32	14	20	5	15	13	23	5	19	11
	Hogeschool Utrecht (25DW), Utrecht	20	27	22	6	15	15	12	15	11	17
	Hogeschool van Amsterdam (28DN), Amsterdam	23	13	24	12	17	12	18	7	15	16
	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Nijmegen	15	10	9	8	14	6	10	13	17	7
	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Leeuwarden	5	13	12	17	10		14	14	11	15
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Biologie (35301)	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Zwolle	52		40		47		47		46	
	Fontys Hogescholen (30GB), Tilburg	45	20	49	18	40	17	43	15	31	18
	Hogeschool Rotterdam (22OJ), Rotterdam	82	13	74	9	72	10	68	9	55	12
	Hogeschool Utrecht (25DW), Utrecht	28	28	29	14	32	18	36	22	30	13

	Hogeschool van Amsterdam (28DN), Amsterdam	45	16	53	11	45	13	41	10	28	23		
	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Nijmegen	65		48		37		35		49			
	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Leeuwarden	21	17	17	19	20	16	21	10	18	13		
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde (35199)	Christelijke Hogeschool Windesheim (01VU), Zwolle	30		25		21		23		27			
	Fontys Hogescholen (30GB), Tilburg	29	11	27	18	26	8	19	13	32	9		
	Hogeschool Utrecht (25DW), Utrecht	15	7	17	18	8	16	10	13	23	13		
	Hogeschool van Amsterdam (28DN), Amsterdam	30	6	23	4	20	9	24	8	26	7		
	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (25KB), Nijmegen	14	8	15	6	13	11	18	7	18	6		
	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Leeuwarden	20	9	11	6	7	7	9	9	6	7		
B International Teacher Education for Primary Schools (ITEps) (35514)	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Meppel	139		138		140		113		124			
B International Teacher Education for Secondary Schools (35525)	NHL Stenden Hogeschool (31FR), Groningen			17		47		73		50			
Totaal Sterk Verwant		9439	2792	519735	2971171	98443257	29611885	3980368	10047	3521	259		
Totaal Aanverwant		139	0	0	155	0	0	187	0	0	186	0	0
Totaal		9578	2792	519890	2971171	100313257	29612071	3980368	10221	3521	259		

Bron: DUO

Tabel 6. Instroom studenten in relevante educatieve minoren Universiteit Leiden

Minor	'18-'19	'19-'20	'20-'21	'21-'22
Nederlands	6	3	3	3
Engels	6	8	7	6
Geschiedenis	10	5	10	21
Wiskunde	3	9	6	8
Natuurkunde		1	2	1
Scheikunde	4	4	12	14
Biologie	2	9	12	13
Totaal	31	39	52	66

Bron: aanvraagdossier